

*****

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

*****

УДК 614.8.015-377:35

ПСИХОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ВИХОВАНOSTІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Гришина Т.А.

І. Вступ

Масштабність окресленої проблеми дає змогу розглядати формування соціального замовлення на екологічну освіту і виховання майбутнього спеціаліста як багатофакторний процес державного рівня.

Теоретичні аспекти екологічної освіти і виховання склалися під впливом гуманістичних ідей передових мислителів різних епох (Платон, І.Г. Песталоцці, Я.А. Коменський, Ж.-Ж. Руссо, К.Д. Ушинський) і вітчизняних учених (Г.С. Сковорода, В.І. Вернадський, Л.С. Виготський, С.Д. Максименко, В.О. Сухомлинський).

Ця проблема завжди була в центрі уваги вітчизняних психологів та педагогів (В.И. Бочелюк, М.І. Дробноход, І.М. Костицька, В.С. Крисаченко, Л.Б. Лук'янова, І.С. Мітрясова, О.В. Плахотнік, Г.П. Пустовіт, Н.А. Пустовіт, А.В. Степанюк, Г.С. Тарасенко, Ю.М. Швалб, О.В. Шевяков, С.В. Шмалей).

Власні погляди на мету, завдання й принципи екологічної освіти виклали О.М. Захлебний, І.Д. Зверев, визначивши теоретичні й методичні засади побудови системи екологічної освіти та її змісту в середній школі.

Так, питанням теорії і практики формування відповідального ставлення студентів до природи присвячені праці Л.М. Немець, Н.А. Пустовіт, Д.І. Трайтака. Загальнопедагогічні й психологічні аспекти екологічного виховання молоді відображені в дослідженнях Я.І. Габєва, А.М. Галєєвої, С.Д. Дерябо, О.М. Захлебного, І.Д. Зверєва, Б.Г. Йоганзена, І.С. Матрусова, Р.А. Науменко, С.Є. Павлюченко, А.П. Сидельковського, І.Т. Суравєгіної та ін. На вікових особливостях формування екологічної культури акцентують увагу О.В. Коваль, С.Г. Лебідь. Процес комплексного формування дбайливого ставлення до рослинного світу досліджувала Г.С. Марочко. Теорія й методика формування еколого-педагогічної культури вихователя в системі вищої педагогічної освіти України розроблені Н.В. Лисенко. Концептуальні підходи, принципи та критерії відбору й побудови різнорівневого змісту екологічної освіти і виховання учнів у позашкі-

льних установах досить повно висвітлені у працях Г.П. Пустовіта.

Суттєвий інтерес для нашого дослідження становлять праці А.В. Степанюк, де вперше розкрито та науково обґрунтовано сутність таких принципів конструювання цілісного змісту навчального матеріалу про живу природу, як орієнтація на структуру об'єктивної реальності і структуру навчального предмета, конкретизовано принципи фундаменталізації та інтеграції знань щодо вивчення живої природи; Л.І. Білик, де вперше обґрунтовано критерії відбору та побудови змісту екологічної освіти і виховання студентів вищих технічних навчальних закладів, розроблено рівні сформованості екологічної відповідальності студентів; Н.Ю. Олійник, де розроблено та науково обґрунтовано методику формування екологічної компетентності студентів гідрометеорологічного технікуму; С.В. Сапожникова, який створив методику екологічної вихованості студентів ВНЗ будівельного профілю I–II рівнів акредитації; О.В. Шевякова, яким сформульовано поняття еколого-психологічного потенціалу студентів психологічних факультетів державних та приватних ВНЗ.

Таким чином, актуальність досліджуваної проблеми зумовлена необхідністю:

- вирішення однієї з найбільш актуальних, невідкладних проблем сучасності – гармонійної взаємодії з навколишнім природним середовищем;
- формування екологічного мислення як передумови гармонізації взаємовідносин між людиною і навколишнім природним середовищем;
- підвищення рівня екологічної вихованості майбутніх фахівців-психологів як складової екологічної культури людського суспільства;
- вирішення суперечності, яка виникає між рівнем екологічної грамотності і вихованості майбутніх спеціалістів психологічного профілю та необхідністю бачення ними взаємовідносин між природою і людиною, вміннями оцінювати і прогнозувати наслідки втручання лю-

дини в навколишнє природне середовище та здійснювати потрібні дії з оздоровлення природи і самої людини;

- розроблення критеріїв оцінювання впливу технологій виробництва на навколишнє природне середовище і збитків, що завдаються природі;
- обґрунтування методів і засобів екологічного виховання майбутніх психологів.

Вивчення науково-педагогічної літератури, результати спостережень за практичною діяльністю викладачів вищих навчальних закладів та власна педагогічна практика переконують, що проблема формування екологічної вихованості студентів у процесі організації самостійної пізнавальної діяльності поки що не була предметом цілеспрямованого комплексного психолого-педагогічного дослідження.

II. Постановка завдання

Мета статті полягає у визначенні й науковому обґрунтуванні психолого-педагогічних умов та розробці методичного підходу до поетапного формування екологічної вихованості майбутніх психологів у професійній підготовці.

Задля досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- обґрунтувати теоретичні та методичні засади екологічного виховання студентів приватних вищих навчальних закладів психологічного профілю в процесі їх професійної підготовки;
- уточнити зміст базових понять екологічної освіти: "екологічне виховання", "еколого-пізнавальна діяльність", "екологічна вихованість";
- розробити методику психологічного забезпечення формування екологічної вихованості у вищих приватних навчальних закладах та експериментально перевірити її ефективність;
- визначити критерії та рівні екологічної вихованості студентів приватних вищих навчальних закладів психологічного профілю;
- виявити психолого-педагогічні умови екологічного виховання студентів-психологів приватних вищих навчальних закладів;
- розробити методичні рекомендації для викладачів спеціальних дисциплін та викладачів екології щодо формування екологічної вихованості студентів навчальних закладів відповідного профілю.

III. Результати

На основі проведеного аналізу психолого-педагогічної літератури з'ясовано, що однією з ефективних форм розв'язання екологічних проблем, раціоналізації взаємовідносин між суспільством і природою є належним чином організована система екологічної освіти та виховання, які останнім часом сформувалися в самостійну галузь психолого-педагогічної теорії і практики з відповідними принципами, методами і завданнями.

Проведений теоретичний аналіз основних понять "екологічна освіта", "екологічне виховання", "екологічна вихованість" свідчить, що вони є взаємопов'язаними, і дає змогу виявити основні показники екологічної вихованості, а саме: здатність усвідомлювати духовну і матеріальну цінність природи для суспільства в цілому та окремої особистості зокрема; рівень засвоєння ключових понять, законів, принципів, наукових фактів, які дають можливість визначити оптимальний вплив на навколишнє середовище в процесі професійної діяльності і повсякденному житті; рівень набуття практичних знань, умінь і навичок оцінювати вплив господарської діяльності людини; вміння передбачати можливі наслідки своїх дій і попереджувати негативні впливи на навколишнє природне середовище в усіх видах діяльності; потреба в активній практичній діяльності щодо покращення стану довкілля і пропаганді сучасних ідей охорони навколишнього природного середовища; вміння аналізувати екологічну ситуацію; результативність практичної екологічної діяльності; прагнення до професійного самовдосконалення та самопізнання.

Порівняння понять "екологічне виховання" й "екологічна вихованість" дає нам підстави розглядати перше поняття як процес, а друге – як результат. На основі аналізу теоретичних підходів до понять "екологічна освіта" й "екологічне виховання" визначено, що в методологічному плані ці поняття взаємопов'язані і розглядаються як єдине ціле, але феномен екологічного виховання не може бути зведений лише до здобуття освіти і за своїм змістом є набагато складнішим. Екологічне виховання студентів приватних вищих навчальних закладів психологічного профілю ми визначаємо як особистісно орієнтований процес формування екологічної вихованості майбутнього психолога, який усвідомлює цілі і функції такого виду професійної діяльності.

Відповідно до отриманої теоретичної моделі, екологічна вихованість особистості майбутнього психолога складається з трьох компонентів: ціннісно-мотиваційного, пізнавально-аналітичного та діяльнісного.

Встановлено, що механізмом внутрішніх особистісних перетворень, який забезпечує формування екологічної вихованості, є взаємодія зазначених компонентів, а рушійною силою в реалізації потреби особистості в екологічному навчанні – позитивна мотивація природоохоронної діяльності. Мотиви як суб'єктивна емоційна зацікавленість людини виконують специфічну для особистості спонукальну функцію. Механізмом, що забезпечує реалізацію потреби особистості майбутнього психолога, є мотиваційне переключення.

Нами розроблено модифікацію методики дослідження екологічної вихованості (за основу взято методику С.В. Сапожникова), яка передбачає використання зовнішнього

спостереження (обробка результатів за допомогою методу експертів) та проведення опитування за допомогою опитувальника "Натурафіл" та вербально-асоціативної методики "Езоп". Визначено об'єкти вимірювання (ціннісно-мотиваційний, пізнавально-аналітичний та діяльнісний компоненти екологічної вихованості особистості студентів приватних вищих навчальних закладів), рівні сформованості, критерії та методи вимірювань.

Проаналізовано структуру та запропоновано сфери формування особистості майбутнього психолога, а саме: пізнавальна визначається обсягом, якістю знань про зовнішній світ, особливостями пізнавальної діяльності людини; ціннісна – системою життєвих цінностей, моральних орієнтацій, ідеалів, переконань, свідомістю та самосвідомістю особистості, розумінням її місця в навколишньому природному середовищі, при цьому використовуються емоційно-вольові й інтелектуальні механізми і, як результат дії цих механізмів, розглядаємо світовідчуття, світогляд, світоспрямованість; творча – отриманими та самостійно опанованими вміннями і навичками, здатністю до дій, продуктивних чи репродуктивних, творчих чи руйнівних, та ступенем їх реалізації; комунікативна – мірою включення до соціальних контактів, їх силою і міцністю; художньо-естетична – сферою почуттів та уявлень про красу навколишнього світу, оцінками судженнями.

Екологічне виховання має бути спрямоване на формування та розвиток ціннісного потенціалу особистості, процес виховання спирається на пізнавальний і творчий потенціал особистості. Таким чином, результат екологічного виховання можна спостерігати за сформованістю таких компонентів екологічної вихованості, як: ціннісно-мотиваційний, пізнавально-аналітичний та діяльнісний.

У межах цих трьох компонентів (за результатами констатувального експерименту) нами було виявлено критерії екологічної вихованості: екологічне сприйняття; екологічне почуття; екологічні оцінні судження; екологічна діяльність; активність в опануванні природного світу; здатність до самовдосконалення; потенційна екологічна активність; психічна включеність до світу природи.

Проведене дослідження дало змогу виявити рівні екологічної вихованості, а також її провідний критерій – спрямованість особистості на самовдосконалення.

Результати дослідження дають підстави вважати, що показниками професійного самовдосконалення особистості майбутнього психолога є такі: спрямованість та активність особистості фахівця на отримання знань (у галузі екологічної психології, проектування технологічного устаткування промислових підприємств), набуття вмінь здійснювати технологічні

процеси, використовуючи екологічні технології; мотивація еколого-професійного самовдосконалення; чутливість до ситуацій самовдосконалення; впевненість у своїх силах; позитивний настрій; внутрішній локус контролю; адекватність самооцінювання.

У результаті теоретичного аналізу ми дійшли висновку, що найбільш значущою для формування екологічної вихованості студентів приватних вищих навчальних закладів є психічна включеність до світу природи як така, що має систему показників (якісно-змістовна характеристика ставлення до природи (прагматична/непрагматична), суб'єктивність ставлення до природи (суб'єктне/об'єктне), інтенсивність включеності (перцептивно-афективна/пізнавальна/практична/поведінкова)); дає змогу сформулювати типологію екологічної свідомості; на базі рівнів досягнення за окремими показниками виникає можливість окреслити загальні рівні сформованості екологічної свідомості, що визначає екологічну вихованість особистості.

До психолого-педагогічних умов, які є факторами зовнішнього впливу на процес екологічного виховання майбутніх психологів відносимо такі: стан психолого-педагогічних досліджень зазначеної проблеми і результати впровадження наукових розробок; умови, викладені у нормативних документах; науково-методичне забезпечення навчання та виховання (навчальні плани і програми, методики і технології професійної підготовки).

Серед умов, які визначають розвиток структури внутрішніх особистісних перетворень, виявлено такі: мотивацію суб'єктів до здійснення навчально-виховного процесу, ставлення до діяльності, оволодіння способами професійного самовдосконалення; відповідність між об'єктивною інформацією та суб'єктивними уявленнями студента, рівень адекватності такої конгруентності позиціям викладача; рівень рефлексивності в спілкуванні суб'єктів навчально-виховного процесу та оптимізація взаємодії з метою професійного розвитку майбутніх психологів.

Нами визначено три блоки психолого-педагогічних умов щодо організації навчального процесу у приватних вищих навчальних закладах з формування екологічної вихованості, а саме: умови щодо організації навчально-виховного процесу; умови щодо конструювання змісту навчального матеріалу; умови щодо посилення ролі самостійної пізнавальної діяльності.

Ці умови створюються шляхом оновлення змісту дисципліни "Основи екології" з метою її професійного спрямування і посилення еколого-виховної функції; залучення студентів до курсового і дипломного проектування з проблем екологічної психології, в процесі якого зусилля викладачів і студентів спрямовуються на формування екологічної вихованості.

Варто зазначити, що виявлені психолого-педагогічні умови піддаються певним перетворенням під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів.

Нами здійснено дослідження процесу формування екологічної вихованості студентів Класичного приватного університету м. Запоріжжя та Дніпропетровського гуманітарного університету. Узагальнення підсумків формувального експерименту дали нам змогу встановити ефективність використання в навчально-виховному процесі методики психологічного забезпечення формування екологічної вихованості студентів приватних вищих навчальних закладів, результативність теоретичної моделі екологічної вихованості. Методика спрямована на підвищення рівня екологічної вихованості студентів у процесі оволодіння професійними знаннями та вміннями. Вона ґрунтується на органічному поєднанні змісту, методів, організаційних форм в умовах приватних вищих навчальних закладів.

В основу методики покладено впровадження в навчально-виховний процес активних методів навчання, зокрема методів "проектного пошуку", тестування, ситуаційного моделювання. Змістова частина методики формування екологічної вихованості студентів приватних вищих навчальних закладів визначається вимогами освітньо-кваліфікаційної характеристики бакалавра, що міститься в Галузевому стандарті вищої освіти України за напрямом "Психологія".

За результатами експериментального дослідження ефективності авторської методики психологічного забезпечення формування екологічної вихованості найбільш оптимальним виявилось використання методів

"проектного пошуку" та ситуаційного моделювання. Саме ці методи сприяють формуванню екологічного мислення студентів, їх пізнавальних потреб, а також стійкого інтересу, що спонукає особистість до самостійної пошукової діяльності, збагачуючи її інтелектуальну та емоційну сфери; активізують спілкування викладача і студентів, створюють атмосферу творчого пошуку, завдяки чому знання набувають сили переконань і допомагають коригувати поведінку студентів. Передбачений комплекс методів виховного навчання спрямований на усвідомлення морально-етичних компонентів регулювання стосунків особистості з природним середовищем; виховання дбайливого ставлення до екологічних проблем, відповідальності за стан природного середовища; пріоритет загальнолюдських цінностей. Встановлено, що в результаті впровадження методики формування екологічної вихованості студентів приватних вищих навчальних закладів у контрольній групі досліджуваних рівень екологічної вихованості у 45,0% визначений з допомогою експертного оцінювання як низький, у 31,0% – як середній рівень, у 15,0% – як умовно високий і лише у 9,0% – як високий. Структура експериментальної групи істотно відрізняється від контрольної, у першу чергу, кількістю досліджуваних із середнім рівнем екологічної вихованості (38,5%). Кількість досліджуваних з умовно високим рівнем екологічної вихованості становить 27,2% порівняно з 15,0% контрольної групи. До групи з високим рівнем екологічної вихованості, за результатами експертного оцінювання, увійшло 15,5% студентів порівняно з 9,0% досліджуваних з відповідною оцінкою в контрольній групі (див. табл.).

Таблиця

Результати статистичної обробки даних експерименту з формування екологічної вихованості студентів-психологів приватних вищих навчальних закладів, %

Рівень екологічної вихованості	Результати			
	Констатувальний експеримент		Формувальний експеримент	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Низький	52,0	50,7	18,8	45,0
Середній	34,7	37,9	38,5	31,0
Умовно високий	11,1	10,4	27,2	15,0
Високий	2,2	2,0	15,5	9,0

Примітка. ЕГ – експериментальна група; КГ – контрольна група

Уявлення про взаємозв'язок світу людини і природи у студента експериментальної групи не носить відвертого споживацького характеру. У більшості студентів цієї групи сформовано розуміння того, що будь-яка їх дія може мати непередбачені наслідки, що порушують баланс в екосистемі.

Теоретично обґрунтовано та експериментально доведено, що методика поетапно забезпечує процес формування екологічної вихованості майбутнього психолога. Вимоги до цієї методики охоплюють спрямування навчальних програм на екологічну безпеку професійної діяльності на основі реалізації сучасних освітніх завдань, сутність яких

полягає в урахуванні ролі самостійної пізнавальної діяльності та комплексу психолого-педагогічних умов щодо формування екологічної вихованості студентів психологічних спеціальностей; забезпечення взаємозв'язку теоретичних знань з практичними вміннями та навичками.

Обґрунтовано необхідність розроблення нових сучасних навчально-виховних програм з обов'язковим урахуванням: специфіки галузі, для якої готують фахівців; природних і антропогенних умов місця проживання чи навчання студентів, що сприятиме формуванню екологічної вихованості молоді.

У ході формувального експерименту визначено рівні екологічної вихованості залежно від показників включеності до світу природи і подано обґрунтування кожного із них.

Нами виявлено значне підвищення рівня екологічної вихованості, доведено значний вплив комплексу навчально-вихованих заходів на формування екологічної вихованості студентів.

IV. Висновки

Проведене наукове дослідження дало змогу зробити такі висновки.

1. На основі узагальнення наукової, психолого-педагогічної літератури виявлено, що екологічне виховання студентів приватних вищих навчальних закладів можна тлумачити, як особистісно орієнтований процес формування екологічної вихованості майбутнього психолога, який усвідомлює цілі і функції такого виду професійної діяльності, володіє сучасними психотехнологіями, прийомами планування й управління виробничими процесами, екологічно доцільною структурою діяльності за рахунок інтеграції професійних, загальнонаукових, екологічних, фахово-екологічних знань, умінь і навичок.

На підставі вивчення теорії і практики розвитку екологічної освіти і виховання в Україні та за кордоном, аналізу процесу екологічної освіти і виховання як самостійної психолого-педагогічної проблеми, вивчення ролі практичної фахової діяльності екологічного спрямування ми дійшли висновку щодо необхідності пошуку сучасних методичних прийомів і психолого-педагогічних технологій у навчально-виховному процесі приватних вищих навчальних закладів.

2. Уточнено зміст основних понять: "екологічне виховання", "екологічна вихованість", "еколого-пізнавальна діяльність", доведено, що їх взаємозв'язок реалізується за умови єдності змістового й процесуального боків теоретичної моделі екологічної вихованості.

Порівняння понять "екологічне виховання" та "екологічна вихованість" дає нам підстави розглядати перше поняття як процес, а друге – як його результат і визначити екологічну вихованість як моральну якість особистості. Вона характеризується такими показниками, як здатність усвідомлювати духовну і матеріальну цінність природи, рівень набуття теоретичних і практичних знань, умінь і навичок оцінювати вплив господарської діяльності людини, потреба в активній практичній діяльності щодо покращення стану довкілля тощо.

3. Розроблено, експериментально перевірено та впроваджено в навчально-виховний процес модифікацію методики формування екологічної вихованості студентів приватних вищих навчальних закладів, складовою якої стало навчально-методичне забезпечення дисципліни "Основи еколо-

гії". Доведено результативність використання теоретичної моделі екологічної вихованості.

Методика спрямована на підвищення рівня екологічної вихованості студентів у процесі оволодіння професійними знаннями та вміннями. Вона ґрунтується на органічному поєднанні змісту, методів, організаційних форм в умовах приватних вищих навчальних закладів.

В основу методики покладено впровадження в навчально-виховний процес активних методів навчання, зокрема методів "проектного пошуку", тестування, ситуаційного моделювання. Виявлено, що змістова частина методики формування екологічної вихованості студентів приватних вищих навчальних закладів визначається вимогами освітньо-кваліфікаційної характеристики бакалавра, яка міститься в Галузевому стандарті вищої освіти України за напрямом "Психологія".

У результаті використання авторської методики психологічного забезпечення формування екологічної вихованості під час самостійної роботи в експериментальній групі виявлено, що кількість студентів з низьким рівнем екологічної вихованості в експериментальній групі у 2,5 раза менше порівняно з контрольною, кількість студентів, у яких виявлено середній рівень, в експериментальній групі в 1,3 раза більше, ніж у контрольній, а студентів, у яких виявлено умовно високий і високий рівні – відповідно, у 1,6 і 2,1 раза більше.

За отриманими результатами побудовано теоретичну модель екологічної вихованості майбутнього психолога.

4. У процесі дослідження встановлено, що екологічне виховання спрямовано на формування та розвиток ціннісного потенціалу особистості, процес виховання спирається на пізнавальний та творчий потенціали особистості.

Доведено, що результат екологічного виховання можна спостерігати за сформованістю таких компонентів екологічної вихованості, як: ціннісно-мотиваційний; пізнавально-аналітичний; діяльнісний.

У процесі дослідження визначено такі основні критерії екологічної вихованості: екологічне сприйняття, екологічне почуття, екологічні оцінні судження, екологічна діяльність, активність в опануванні природного світу, здатність до самовдосконалення, потенційна екологічна активність, психічна включеність до світу природи.

Проведене дослідження дало змогу відповідно до критеріїв визначити рівні екологічної вихованості студентів.

У результаті теоретичного аналізу встановлено, що найбільш вагомим чинником для формування екологічної вихованості студентів приватних вищих навчальних закладів є психічна включеність до світу природи як така, що має систему показників,

дає змогу сформуванню типології екологічної свідомості; на базі рівнів досягнення за окремими показниками виникає можливість окреслити загальні рівні сформованості екологічної свідомості, що визначає екологічну вихованість особистості.

5. Визначено педагогічні умови щодо організації навчально-виховного процесу в приватних вищих навчальних закладах будівельного профілю з формування екологічної вихованості, які поєднуються у три блоки, а саме: умови щодо організації навчально-виховного процесу; умови щодо конструювання змісту навчального матеріалу; умови щодо посилення ролі самостійної пізнавальної діяльності.

Найбільш доцільними засобами реалізації зазначених педагогічних умов у нашому дослідженні визнано такі: використання можливостей курсового і дипломного проектування в процесі формування екологічної вихованості; оновлення змісту дисципліни "Основи екології" з метою надання їй професійного спрямування і посилення еколого-виховної функції.

Література

1. Гришина Т.А. Соціально-психологічні основи оптимізації міжособистісної вза-

ємодії щодо менеджменту в освіті / Т.А. Гришина // Дні науки : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф. – Запоріжжя, 2005. – Т. 2. – С. 298–300.

2. Бочелюк В.Й. Значення феномена довіри у формуванні соціально-психологічного клімату в організації / В.Й. Бочелюк, Т.А. Гришина // Проблеми загальної та педагогічної психології : зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г.С. Костюка АПН України. – К., 2006. – Т. 8. – Вип. 1. – С. 42–47.
3. Гришина Т.А. Адаптація студентів до вузівського навчання як етап особистісного і професійного розвитку / Т.А. Гришина // Соціальні технології : міжвуз. зб. наук. пр. Київ. нац. ун-ту ім. Шевченка, Одеського нац. ун-ту ім. Мечникова, Запорізького держ. ун-ту, ГУ "ЗІДМУ". – К. ; М. ; О. ; Запоріжжя, 2006. – Вип. 32. – С. 7–11.
4. Професіоналізм особистості: теоретико-методологічний аспект : монографія / [В.Й. Бочелюк, С.А. Білоусов, Т.А. Гришина та ін. ; за ред. В.Й. Бочелюка]. – Запоріжжя : ГУ "ЗІДМУ", 2007. – С. 89–94.

Гришина Т.А. Психологічні передумови екологічної вихованості майбутніх психологів

Анотація. У статті викладено результати аналізу та емпіричного дослідження психолого-педагогічних умов екологічного виховання студентів-психологів приватних вищих навчальних закладів. Показано, що екологічне виховання складається із трьох структурних елементів – ціннісно-мотиваційного, пізнавально-аналітичного та діяльнісного.

Ключові слова: екологічне виховання, діяльність, цінності, мислення, студенти-психологи.

Гришина Т.А. Психологические предпосылки экологической воспитанности будущих психологов

Аннотация. В статье представлены результаты анализа и эмпирического исследования психолого-педагогических условий экологического воспитания студентов-психологов частных высших учебных заведений. Показано, что экологическое воспитание состоит из трех структурных элементов – ценностно-мотивационного, познавательного-аналитического и деятельностного.

Ключевые слова: экологическое воспитание, деятельность, ценности, мышление, студенты-психологи.

Grishina T.A. Psychological background of future psychologists' ecological education

Annotation. In the article results of analysis and empirical research of psychologo-pedagogical conditions of ecological education of students-psychologists of private higher educational institutions are presented. It is shown that ecological education consists of three structural elements – value motivational, informative-analytical and action.

Key words: ecological education, activity, values, thinking, students-psychologists.